

ชื่อเรื่อง แนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ในอุทยานชุมชน
คนรักป่า บ้านปางจำปี ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน
จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้เขียน นายธรา ราษีนาว

ชื่อปริญญา วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน

ประธานกรรมการที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.เขวณิกย์ ชารานาย

บทคัดย่อ

การศึกษาแนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ภายในอุทยานชุมชนคนรักป่า บ้านปางจำปี ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ เพื่อทบทวนการพัฒนาภูมิทัศน์แหล่งเรียนรู้อุทยานชุมชนคนรักป่า และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อุทยานชุมชน ให้สอดคล้องกับหลักการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ตามแนวทางพระราชดำริ โดยอาศัยกระบวนการพัฒนาภูมิทัศน์เข้าไปใช้เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม โดยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้และสนทนากลุ่มย่อย จากกลุ่มผู้นำชุมชน คณะผู้ร่วมทำงานในอุทยานชุมชนคนรักป่า ผู้ใช้ประโยชน์จากป่า (ชาวบ้าน) ในชุมชน และกลุ่มผู้ที่สนใจเข้าศึกษาดูงานผ่านศูนย์เรียนรู้อุทยานชุมชนคนรักป่า

ผลการศึกษาพบว่า บ้านปางจำปีและอุทยานชุมชนคนรักป่าซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนป่าขุนแม่กวง มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ อุทยานชุมชนคนรักป่าเกิดขึ้นจากการที่คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม โดยได้เรียนรู้จากวิกฤตที่เกิดขึ้นในอดีตและส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน จึงทำให้คนในชุมชนร่วมกันหาแนวทางการจัดการและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติขึ้น โดยเริ่มจากการดำเนินกิจกรรมฟื้นฟูระบบนิเวศป่าต้นน้ำที่อาศัยภูมิปัญญาชุมชนและผสมผสานองค์ความรู้การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติตามแนวพระราชดำริเข้าไปปรับใช้ในการทำงาน ส่งผลให้ฐานทรัพยากรธรรมชาติกลับมาอุดมสมบูรณ์ขึ้นอีกครั้ง จนเกิดเป็นแหล่งเรียนรู้ภายใต้ชื่ออุทยานชุมชนคนรักป่า และพัฒนาขึ้นเป็นพื้นที่เรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำและเรื่องการจัดการระบบเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่

กระบวนการพัฒนาภูมิทัศน์เข้าไปปรับใช้ในการพัฒนาพื้นที่ คือ ข้อมูลด้านวัฒนธรรมชุมชน ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงแนวทางพระราชดำริในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ มาวิเคราะห์ อันได้แก่ แนวคิดภูมิทัศน์วัฒนธรรม แนวคิดพระราชดำริเรื่อง การ

ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ทฤษฎี “ป่าเปียก” “ภูเขาป่า” การสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น หรือที่เรียกกันว่า Check Dam การปลูกป่าทดแทน การปลูกป่า 3 อย่างได้ประโยชน์ 4 อย่าง เป็นต้น โดยทฤษฎีการฟื้นฟูป่าตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมุ่งเน้นการอนุรักษ์และฟื้นฟูเป็นแนวทางในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ทำให้จำแนกแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ได้เป็น 5 ฐาน ภายใต้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติทั้งระบบเพื่อสร้างพื้นที่รูปธรรมความสำเร็จในอุทยานชุมชนคนรักป่า ได้แก่ 1) พื้นที่ฐานเรียนรู้บ้านวังปลา 2) พื้นที่ฐานเรียนรู้การจัดการระบบเกษตรสองฝั่งลำน้ำ 3) พื้นที่ฐานเรียนรู้พืชสมุนไพรท้องถิ่น 4) พื้นที่ฐานเรียนรู้การฟื้นฟูระบบนิเวศและความหลากหลายป่าต้นน้ำ และ 5) พื้นที่ศูนย์บริการข้อมูลและระบบป้ายสื่อความหมายซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้ภายใต้การพัฒนาภูมิทัศน์ที่สอดคล้องกับภูมิสังคมในพื้นที่อุทยานชุมชนคนรักป่า

Title	A Guideline for the Development of Landscape Contributing to Learning at Baan Pangchampee Forest Conservator Community Park, Huaykaew Sub-district, Mae On District, Chiangmai province
Author	Mr. Thara Raseenuan
Degree of	Master of Science in Geosocial Based Sustainable Development
Advisory Committee Chairperson	Dr. Yaowanit Tarachai

ABSTRACT

The objectives of this study were to review the development of learning landscape in the forest conservators Community Park and develop the learning resources to be consistent with the theory of forest restoration in accordance with the Royal initiatives. This was dependent on the process of landscape development to obtain an appropriate development guideline. Data were obtained through interview, observation, knowledge exchange venue, and focus group discussion. Informants in this study were a community leaders group, a team of forest conservators Community Park, villagers in Baan Pangchampee, and sampling of the community park visitors.

Results of the study revealed that Baan Pangchampee and the forest conservators Community Park were located in Khun Maekuang reserved forest. There was the natural resource management using the collaborative learning between the community and concerned agencies in the area. The community park arised form the realization of people in the community on the importance of problems in the environmental deterioration. They had learned crisis happened in the past effecting the situations later. Thus, people in the community sought for a way to manage and rehabilitate natural resources. This began with the activities of water shade ecological rehabilitation. This was done by using local wisdom and the integration of the body of knowledge on natural resource rehabilitation in accordance with the concept of the Royal initiatives. This resulted in the abundance of natural resources until it was a learning source on

water shade forest conservation and rehabilitation as well as an appropriate agricultural system management.

The process of landscape development included data on community culture; natural resources and environmental based. The Royal initiative guidelines on natural resource rehabilitation were analyzed. This included the cultural landscape concept; natural reforestation; wet fire break forest mountain; check dam construction, etc. In fact, the theory on forest rehabilitation in accordance with the Royal initiatives focused on conservation and rehabilitation as a guideline for natural resource management. The learning sources were classified into 5 types: 1) Baan Wangpla learning base: 2) the learning base on the management of agricultural system on the river banks; 3) the based on indigenous herbal plants; 4) the learning base on the eco-system rehabilitation; and 5) the area of information service center and interpretation sign leading to learning. All of these were the landscape development which was consistent with the geo-social condition of the community forest park.